

รู้จักวรรณคดีหน้าอ่าน...มัทนะพาธา...ตำนานแห่งดอกกุหลาบ

นำเสนอเมื่อ : 10 พ.ค. 2552

มัทนะพาธา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า)

มัทนะพาธาหรือตำนานแห่งดอกกุหลาบเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2424 - 2468) เป็นบทละครพูดคำฉันท์ 5 องค์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น เมื่อพ.ศ.2466 วรรณคดีสโมสร โดยยกย่องว่า เป็นหนังสือแต่งดี เพราะทรงพระราชดำริให้ใช้คำฉันท์เป็นละครพูดอันเป็นของแปลกในกระบวนวรรณคดีและแต่งได้โดยยาก

มัทนา มาจากศัพท์ มทน แปลว่า ความลุ่มหลงหรือความรัก

มัทนะพาธา จึงมีความหมายว่า ความเจ็บปวดและความเดือนร้อนเพราะความรัก

เรื่องย่อ

จอมเทพสุเทษณ์เป็นทุกข์ด้วยความลุ่มหลงเทพธิดามัทนา แม้จิตระรถผู้สารถิ์คู่บารมีจะนำรูปของเทพเทวีผู้เลอโฉมหลายต่อหลายองค์มาถวายให้เลือกชม สุเทษณ์ก็มีสนใจไยดี จิตระรถจึงนำมายาวินวิทยาธร ผู้มีเวทมนตร์แก่กลามาเขาเผ่าสุเทษณ์จึงให้มายา วินไชเวทมนตร์เรียกนางมัทนามาหา เมื่อมาแลนางมัทนาก็เหมอลอยมีมีสติสมบูรณเพราะตก อยู่ในฤทธิ์มนตรา

แต่สุเทษณ์มิต้องการได้นางด้วยวิธีเยี่ยงนั้นจึงให้มายาวิญญูคลายมนตร์ แต่ครั้งได้สติแลนางมัทนาก็ปฏิเสธว่ามีจิตเสนาหา ตอบด้วย ไฉนว่าสุเทษณ์จะเกี่ยวพาและรำพันรักอย่างไร สุเทษณ์โกรธหนักจึงจะสาปมัทนาให้ไปเกิดในโลกมนุษย์

มัทนาขอให้นำนางได้ไปเกิดเป็นดอกไม้มีกลิ่นหอม สุเทษณ์จึงสาปมัทนาให้ไปเกิดเป็นดอกกุหลาบที่งามทั้ง

กลิ่นทั้งรูปซึ่งมีแต่เฉพาะบนสวรรค์ยังไม่เคยมีบนโลก มนุษย์ โดยที่ในทุกๆ วันเพ็ญ นางมัทนาจะกลายร่างเป็นคนได้ 1 วัน 1 คืน และถ้านางมีความรักเมื่อใดนางก็จะมีตองคืนรูปเป็นกุ หลาบอีก แต่นางจะได้รับความทุกข์ทรมานเพราะความรักจนมีอาการนอน อยู่ได้ และเมื่อนั้นถ้านางอ่อนวอนขอความช่วยเหลือ ตนจึงจะจดโทษทัณฑ์ให้แก่นาง

นางมัทนาไปจืดเป็นกุหลาบงามอยู่ในป่าหิมะวัน บรรดาศิษย์ของฤาษีนามกาละทรรคิน มาพบเข้าจึงนำความไปบอกพระอาจารย์ กาละทรรคินจึงให้ชุดไปปลุกในบริเวณอาศรมของตน

ในขณะที่จะทำการชุดก็มีเสียงผู้หญิงร้อง กาละทรรคินเส็งญาณดูก็รู้ว่า เป็นเทพิตามาจืดจึงได้ เอียดเชิญและสัญญาว่าจะคอยดูแลปกป้องสืบไป เมื่อนั้นการจึงสำเร็จด้วยดี

วันเพ็ญในเดือนหนึ่ง ท้าวชัยเสนกษัตริย์แห่งหัตดินาปุระได้เสด็จออกล่าสัตว์ ในป่าหิมะวันและได้แวะมาพักที่อาศรมพระฤาษี ครั้นได้เห็นนางมัทนาในโฉมของนารีผู้งดงามก็ถึงกับตะ ลึ่งและตกหลุมรัก จนถึงกับรับสั่งให้มหาดเล็กปลุกพลับพลาพักแรมไวใกล้ อาศรมนั้นทันที ท้าวชัยเสนได้แต่รำพันถึงความรักลึกซึ้งที่มีต่อนางมัทนา

ครั้นเมื่อนางมัทนาออกมาที่ลานหน้าอาศรมก็มีเห็นผู้ ดู ด้วยเพราะท้าวชัยเสนหลบไปแฝงอยู่หลังกอไม้ นางมัทนาจึงได้พรรณาถึงความรักที่เกิดขึ้นในใจอย่างท วมทนต่อท้าวชัยเสนบาง ท้าวชัยเสนซึ่งหลบอยู่จึงได้สดับฟังทุกถ้อยความจึงเผย ตัวออกมา ทั้งสองจึงกล่าวถึงความรู้สึกอันล้าลึกในใจที่ตรงกัน จนเข้าใจในรักที่มีต่อกัน จากคำคืนถึงยามรุ่งอรุณ

ท้าวชัยเสนจึงทรงประกาศหมั้นและคำสัญญารัก ณ ริมฝั่งลำธารใกล้อาศรมนั้น มัทนาก็ยังคงรูปเป็นนารีผู้งดงาม มีตองกลายรูปเป็นกุหลาบอีก

ท้าวชัยเสนได้ทูลขอนางมัทนา พระฤาษีก็ยกให้โดยให้จัดพิธีบูชาเทพและพิธีวิวาห์ มงคลในป่านั้นเสียก่อน

ท้าวชัยเสนเสด็จกลับวังหลายเพลมาแล้วแต่ก็มิได้เสด็จไปยังพระตำหนักข้างใน ด้วยว่ายังทรงประทับอยู่แต่ในอุทยาน พระนางจันทิ์ซึ่งเป็นมเหสีในนางกำนัลมาสืบดูจนรู้ว่า พระสวามีนำสาวชาวป่ามาด้วย จึงตามมาพบท้าวชัยเสนกำลังอยู่กับนางมัทนาพอดี เมื่อพระนางจันทิ์เฝ้าจาอดนอนอดดูหมิ่นนางมัทนา ท้าวชัยเสนก็กริ้วและทรงดูดาว่าเป็นมเหสีผู้ริษยา พระนางจันทิ์แค้นใจนักไ้คนไปทูลฟ้องพระบิดาผู้เป็นเจ้ าแห่งมคธนครให้ยกทัพมาทำศึกกับท้าวชัยเสน จากนั้นก็คบคิดกับนางคอมอราลีและให้วิหุรพราหมณ์ หมอเสน่ห์ทำอุบายกลั่นแกล้งนางมัทนาโดยส่งหนังสือไปท ลท้าวชัยเสนว่านางมัทนาป่วย

ครั้นเมื่อท้าวชัยเสนรีบเสด็จกลับมาเยี่ยมนางมัทนา ก็กลับพบหมอพราหมณ์กำลังทำพิธีอยู่ใกล้ๆ

ต้นกุหลาบ วิฑูรกับนางเกศินีเข้าหลวงของนางจันทิ์จึงทูลใส่ความว่า
นางมัทนาให้ทำเสน่ห์เพื่อให้ได้รวมชื่นชูสมสู่กับศุภางค์ ทหารเอกท้าวชัยเสน พระองค์ทรงกริ้วหนัก
รับสั่งให้ศุภางค์ประหารนางมัทนาแต่ศุภางค์ไม่ยอม ท้าวชัยเสนจึงสั่งประหารทั้งคู่

พระนางจันทิ์ได้โอกาสรีบเข้ามาทูลว่าตนจะอาสาออกไปทำ
มศึกุพระบิดาซึ่งคงเข้าใจผิดว่านางกับท้าวชัยเสนนั้นบ าดหมางกัน
แต่ท้าวชัยเสนตรัสว่าทรงรู้ทันอุบายของนางที่คิดก่อศึก ก็แฉจะห้ามศึกุเอง
พระองค์จะขอออกทำศึกุอีกคราแล้วตัดหัวกษัตริย์มครพอตาเอามาไนางผู้ชบถต่อสวามีตนเอง

ขณะตั้งค่ายรบอยู่ที่นอกเมือง
วิฑูรพรหมณเฒ่าได้มาขอเข้าเฝ้าท้าวชัยเสนเพื่อสารภาพความทั้งปวงว่าพระนางจันทิ์เป็นผู้วางแผนการร้ายซึ่ง ในที่สุดแล้วตนสำนึกผิด
และละอายต่อบาปที่เป็นเหตุให้คนบุรีสุทรต้องได้รับโ ทษประหาร ท้าวชัยเสนทราบความจริงแล้วคั่งแค้นจนดำริจะแทงตนเอง ให้ตาย
แต่อำมาตย์นั้นทิวรรณะเขาห้ามไว้ทันและสารภาพว่าในค ้นเกิดเหตุนี้ตนละเมียดคำสั่งมิได้ประหารศุภางค์และนางมัทนา
หากแต่ได้ปล่อยเขาไป ซึ่งนางมัทนานั้นได้โสมะทัต ศิษย์เอกของฤๅษีกาละทรศินนำพากลับสู่อาศรมเดิม
แต่ศุภางค์นั้นแฝงกลับเข้าไปร่วมกับกองทัพแล้วออกต่อ สู้กับข้าศึกจนตัวตาย

ท้าวชัยเสนจึงรับสั่งให้ประหารท้าวมครที่ถูกจับมาเป็น เชลยไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว
ส่วนพระนางจันทิ์มีเหลือ้นทรงให้เนรเทศออกนอกพระนคร ด้วยทรงเห็นว่าอรรีผู้มีใจมุ่งร้ายต่อผู้เป็นสามี ก็คงต้องแพ้ภัยตนเอง
มีอาจอยู่เป็นสุขไดนานแ

ฝ่ายนางมัทนานั้นได้ทำพิธีบูชาเทพและวอนขอร้องให้สุ เทษณ์จอมเทพช่วยนางด้วย
สุเทษณ์นั้นก็ยินดีจะแก้คำสาปและรับนางเป็นมเหสีแทน นางมัทนาก็ยังคงปฏิเสธ และอ้างว่า
อรรีจะมีสองสามีได้อย่างไร
สุเทษณ์เห็นว่านางมัทนายังคงปฏิเสธความรักของตนจึงกริ้วนักสาปส่งให้นางมัทนาเป็นดอกกุหลาบไปตลอดกาล
มีอาจกลายเป็นมนุษย์ได้อีกต่อไป

เมื่อท้าวชัยเสนตามมาถึงในป่า นางปริยัมวะทาที่ตามมาปรนนิบัติดูแลนางมัทนาด้วยก็ทูลเล่าความทั้งสิ้นให้ทรงทราบ
ท้าวชัยเสนจึงรองรำไหด้วยความอาลัยรักแล้วขอโทษ ฤๅษีช่วยโดยไซมন্ত্রาและกล่าวเชิญนางมัทนาให้ยินยอมมก
ลับเขาไปยังเวียงวังกับตนอีกครา

เมื่อพระฤๅษีทำพิธีแล้ว ท้าวชัยเสนก็รำพันถึงความหลงผิดและความรักที่มีต่อนา
งมัทนาให้ต้นกุหลาบได้รับรู้ จากนั้นจึงสามารถขุดต้นกุหลาบได้สำเร็จ
ท้าวชัยเสนได้นำต้นกุหลาบขึ้นวอทองเพื่อนำกลับไปปลูก
ในอุทยานและขอให้ฤๅษีกาละทรศินให้พรวิเศษว่ากุหลาบจ ะยังคงงงามมิโรยรา
ตราบจนกว่าตัวพระองค์เองจะสิ้นอายุขัย พระฤๅษีก็อวยพรให้ตั้งใจ
และประสิทธิประสาทพรให้กุหลาบนั้นดำรงอยู่คูลุโลกนี้มี มีสุญพันธ์
อีกทั้งยังเป็นไมดอกที่กลิ่นอันหอมหวานสามารถช่วยดี บทุกขในใจคนและดลบันดาลให้จิตใจเบิกบานเป็นสุขได้

ชาย-หญิงเมื่อมีรักก็จักใช้ดอกกุหลาบเป็นสัญลักษณ์แห่งคว ามรักแท้สืบต่อไป

คำประพันธ์อันค่นหุ่ที่มาจากวรรณกรรมเรื่องนี้

ความรักเหมือนโรคา บันดาลตาให้มีตม

ไม่ยินและไม่ยล อุปสรรคใดใด

ความรักเหมือนโคถึก กำลังศึกพิชังไว้

ก็โลดออกจากคอกไป บ ยอมอยู่ ณ ที่ขัง

ถึงหากจะผูกไว้ ก็ดึงไปด้วยกำลัง

ยิ่งห้ามก็ยิ่งคลั่ง บ หวนคิดถึงเจ็บกาย

ขอบคุณที่มา thaigoodview